

No: 460 – Mahreç İşareti

TAMZARA DOKUMASI

Tescil Ettiren
ŞEBİNKARAHİSAR BELEDİYESİ

Bu coğrafi işaret, 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanunu kapsamında 31.08.2018 tarihinden itibaren korunmak üzere 30.09.2019 tarihinde tescil edilmiştir.

Tescil No	: 460
Tescil Tarihi	: 30.09.2019
Başvuru No	: C2018/180
Başvuru Tarihi	: 31.08.2018
Coğrafi İşaretin Adı	: Tamzara Dokuması
Ürün / Ürün Grubu	: Dokuma / Dokumalar
Coğrafi İşaretin Türü	: Mahreç işareti
Başvuru Yapan	: Şebinkarahisar Belediyesi
Başvuru Yapanın Adresi	: Bülbül Mah. Halil Rıfat Paşa Cad. No:47 Şebinkarahisar GİRESUN
Coğrafi Sınır	: Giresun ili Şebinkarahisar ilçesi
Kullanım Biçimi	: Coğrafi işaretin adı, ürünün satışa sunulduğu yerde görünebilir şekilde veya üründeki etiket üzerinde kullanılabilir. Ayrıca coğrafi işaret, markayla birlikte ve markadan küçük olmamak üzere kullanılabilir.

Ürünün Tanımı ve Ayırt Edici Özellikleri:

Tamzara Dokuması Giresun ili Şebinkarahisar ilçesi Tamzara Mahallesi'nde üretilen yöresel bir dokumadır. 18. yüzyıldan bu yana üretilen yerel halk kültürünün önemli bir ögesidir.

Tamzara Dokumasının ayırt edici özelliği bezayağı ve rips dokuma örgüsünün dokumalarda yoğun olarak kullanılmasıdır. Bununla birlikte panama ve krep dokuma da kullanılır.

Tamzara Dokumasının desenleri kareli ve çizgili formda olup, farklı büyüklük ve kalınlıklarda kareler ile çizgi hatları, bu dokumanın temel özelliğini oluşturur. Desenler dokuma esnasında renkli iplerle verilir. Son yıllarda ajur tekniği desenleri de bulunmakla birlikte kareli ve çizgili desenler Tamzara Dokumasında ağırlıklı olarak kullanılır.

Tamzara Dokuması, dokuma tezgâhlarında el emeği ile dokunur. Genelde pamuk ipliği kullanılmakla birlikte keten ve kenevir ipleri de kullanılır. Tamzara Dokumasının çözümlü ipliği %100 pamuktur.

Tamzara Dokumasının ince olması, örme aralarında yer alan boşluklar suyu absorbe eder ve gözeneklerin tuttuğu su, hava akımı ile kolay kaybolur. Bu nedenle teri çeken ve kolaylıkla kuruyabilen bir kumaştır.

Geçmişte sofraya bezi, peştamal, başörtüsü, hamam bürüklüğü, önlük, mendil, çarşaf, dırıl, gazeline gibi ürünlerde kullanılmıştır. Günümüzde ise Tamzara Dokumasından elbise, gömlek, kravat, şal, fular, masa örtüsü, perde, hediyelik tekstil ürünleri üretilmektedir.

Üretim Metodu:

Tamzara Dokumasında bezayağı ve rips dokuma örgüsü, yoğun olarak kullanılır.

Bezayağı dokuma örgüsünde atkı ipliği çözümlü ipliklerinin bir altından bir üstünden geçirilir ve diğer atkının ters hareketi sonucu dokuma örgüsü oluşur. Bezayağı örgüsünde çözümlü ve atkı ipliklerinin bağlantısı sepet veya hasır örgü gibidir.

Rips dokuma örgüsü, bezayağı örgüsündeki bir üst bir alt atlamanın sadece çözümlü yönünde (dikeyde) veya sadece atkı yönünde (yatayda) çoğaldığı örgü tipidir. Gücü ve ayak sayısında değişiklik yoktur. Atlamalar çözümlü yönündeyse çözümlü ripsi (çözümlü iplikleri ile atlama yapılıyorsa), atkı ripsi adını alır ve bu tipler dokumada kullanılır.

Tamzara dokumasında doğrudan hazır renkli iplikler kullanılabilirdiği gibi ham ip aşamasından başlanılarak da üretim yapılabilir.

İpliklerin Hazırlanması

Pamuk esaslı krem renkli ve/veya beyaz renkli iplikler, dairesel sarımlarıyla elde edilen kelepler veya çileler halinde üreticiden alındıktan sonra suyla yıkanır. Bu kelepler/çileler buradan taşlar üzerine alınır. Ahşap tokaçlarla (tokmak) iyice dövülerek suları uzaklaştırılır. Bu süreç sonunda kelepler/çileler içindeki ipler iyice yumuşamış olur.

İpliklerin Boyanması

İpler renklendirilmek için hazır doğal boyalarla, bitkisel boyalarla ya da topraktan elde edilmiş boyalarla muamele edilir. Bu işlem büyük kazanlar içinde keleplerin/çilelerin boyalı suda kaynatılması ile yapılır. İpler boyalı suyun içine henüz kaynama başlamadan dökülürler. Eğer iplikler siyah renge boyanacaksa rengini atmaması için zırnık adı verilen bir madde ilave edilir.

Kasserleme

Beyaz iplikler için yapılan bir uygulama olup kasser adı verilen maddenin suda çözünmesi ve bu çözeltide ipliklerin 1 gün bekletilmesi ile yapılır.

Haşılama

Çile ve kelepler un/yarma karışımı içerisinde elle ovuşturulur. Bu işlem sonunda ipliklerin dayanımı artar ve iplikler birbirine yapışmaz hale gelir. Karışımı iyice emen ipler asılarak kurumaya bırakılır.

Çözü Hazırlama İşlemi

Tamzara Dokumasının en ebatları genellikle 40 cm, 60 cm, 90 cm ölçülerinde yapılmakla birlikte artırılıp azaltılabilir. Planlanan ebatlar doğrultusunda çözü hazırlanır. Kelepler/çileler çıkırık olarak adlandırılan alet ile bobinlere sarılır ve çözü hazırlanmaya başlanır. Çözü tek renk hazırlanabildiği gibi dokunacak desene uygun renklerde de hazırlanabilir.

Çözü hazırlama işleminde bobinlerden çıkan ipler çağlık adı verilen kısım üzerinden doğru, çapraz tarağından geçirilir ve yatay duran çözü dolabına sarılır.

Bu aşamaya kadar yapılan işlemler ham ip olarak alınıp ön işlemlerin dokumacı tarafından yapıldığı ve çözünün de dokumacı tarafından hazırlandığı durumlarda uygulanır. Bu aşamadan sonraki işlemler ise dokumacının ipleri ve çözüyü imalata hazır olarak temin ettiği durumlarda geçerlidir.

Taharlama

Çözünün ipleri tezgâhta gücü ve tarak arasından geçirilir. Çözü tezgâha yerleştirilir. Her iplik gücü gözlerinden ve tarak taharına getirilir. Burada çözü levende çilpi çubuğu ile sabitlenerek dokuma işlemine geçilir.

Dokuma

Tahar işleminden sonra dokuma ustası dokumaya başlar. Mekik kullanarak dokumayı gerçekleştirir. Dokuma işleminde planlanan desene uygun ve renkte iplikler kullanılarak dokuma yapılır. İpliklerin kalınlığı ve inceliği ile çözü sayıları da üretimi yapılacak ürüne göre değişiklik arz edebilir. Dokumada atkının atılması için ağızlık açıldıktan sonra ağızlıktan atkıya atma; tefe ve tarak kullanarak tefeleme yapıp atkıyı kumaş çizgisine sıkıştırma işlemi yapılarak kumaş dokunur (Resim 1).

Resim 1. Dokuma

Bu işlemler yapılırken çözü salınır ve dokunan kumaş da sarılır. Üretilcek ürün değişik desen ve şekillerde olup, talebe göre bazen uçlarda püsküller ve saçaklar da bırakılabilir (Resim 2).

Resim 2. Dokuma örnekleri

Coğrafi Sınır İçerisinde Gerçekleşmesi Gereken Üretim, İşleme ve Diğer İşlemler:

Tamzara Dokuması 18.yüzyıldan bu yana varlığını devam ettiren yerel halk kültürünün önemli bir öğesidir. Dokumada kullanılan ipliklerin hazırlanması ve dokuma aşamaları yöre insanın ustalık becerisini gerektirir. Bu sebeple üretimin tüm aşamaları coğrafi sınırda gerçekleşmelidir.

Denetleme:

Şebinkarahisar Belediyesinin koordinatörlüğünde ve Şebinkarahisar İlçe Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğünden bir kişi, Giresun Üniversitesi Şebinkarahisar Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu Tasarım Bölümünden bir kişi ve Şebinkarahisar Belediyesinden üç kişinin katılımı ile oluşan denetim mercii tarafından denetimler yapılacaktır. Denetimler yılda bir defa düzenli olarak ve şikâyet üzerine veya gerekli görüldüğü hallerde her zaman yapılacaktır.

Tamzara Dokumasının özğü ipliğı %100 pamuk olmalıdır.

Dokumada genel olarak pamuk ipliğı kullanılmalıdır. Bunun yanında keten ve kenevir iplikleri de kullanılabilir.

Tamzara Dokumalarında bezayağı ve rips dokuma örgüsü yoğun olarak kullanılmalıdır. Panama ve krep dokuma da kullanılabilir ancak bunlar baskın olmamalıdır.

Tamzara Dokumalarında değışik büyüklüklerde ve kalınlıklarda kareli ve çizgi desenleri kullanılmalıdır. Ajur tekniğı de kullanılabilir ancak bu teknik baskın olmamalıdır.

Denetim mercii, kamu kuruluşlarından veya özel kuruluşlardan veya bunlarda görevli uzman gerçek veya tüzel kişilerden denetimin gerçekleştirilmesi sırasında faydalanabilir veya hizmet satın alabilir. Tescil ettiren, hakların korunmasında hukuki süreçleri yürütür.